

SANT MEDIR
DESAPAREGUT

AUTORIA DESCONEGUDA / Fons JOAN MANEL MONCAU PUJOL

Josep Maria Contel

SANT MEDIR DESAPAREGUT

SANT MEDIR DESAPAREGUT

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer del 2022

© dels textos: Josep Maria Contel Ruiz

© del pròleg: Carles Cols Coll

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Ajuntament de Barcelona
Taller d'Història de Gràcia
Federació de Colles de Sant Medir

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de la portada:

Brangulí (Fotògrafs) / ANC

Acrònims:

AFB (Arxiu Fotogràfic de Barcelona)
AFCEC (Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista
de Catalunya)
AMDG (Arxiu Municipal del Districte de Gràcia)
AMDS (Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc)
AMDSG (Arxiu Municipal del Districte
de Sarrià-Sant Gervasi)
ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)

ISBN 978-84-19239-07-5

DL B-3955-2022

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

'Memento'

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Sant Medir: faves, caramels i romeus

Pàg. 12

UNA FESTA POPULAR

Entre el pla de Barcelona i Sant Cugat

Pàg. 34

LES COLLES DE SANT MEDIR

El primer terç del segle xx

Pàg. 92

DE LA REPRESA ALS ANYS CINQUANTA

La festa en temps difícils

Pàg. 154

LA FEDERACIÓ DE COLLES DE SANT MEDIR

Nous reptes, noves visions

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

'MEMENTO'

Carles Cols Coll, periodista

Vet aquí una altra peça del puzzle. O millor dit encara, vet aquí una altra vidriera, gàrgola o arcada de la catedral de records col·lectius que aquesta editorial construeix des de fa anys, en aquesta ocasió amb Josep Maria Contel com a mestre artesà.

Confesso que la primera vegada que vaig tenir entre les mans un exemplar d'aquesta col·lecció d'imatges fantasmals (el nom, en tal i tal altre «desaparegut», és, sens dubte, un nom immillorable) em va semblar una enginyosa idea comercial, aplaudible, però simplement una originalitat més enmig de l'allau de novetats literàries

que cada mes entren per la porta de mercaderies de les llibreries. Vaig pecar. De miopia. No vaig saber veure què s'albirava a l'horitzó.

Sant Medir desaparegut és un altre mur d'un projecte majúscul i, per què no dir-ho?, imprescindible en aquesta societat actual incomprensible, addicta a la imatge, en què cada telèfon mòbil és més aviat una càmera de retratar que no pas una eina per trucar a amics i coneguts, i, tanmateix, capaç de deixar perdre el passat audiovisual. El rescat de totes les fotografies d'aquest llibre i els anteriors de la col·lecció és herculi i, alhora, terapèutic. Atresorar aquests volums a casa té una mica de *Memento*, aquella pel·lícula de Christopher Nolan en què el protagonista, afligit d'una rara amnèsia anterògrada,

només aconsegueix recordar qui és per les notes, fotografies i tatuatges que es deixa a si mateix per recordar el passat. Així estem.

L'elecció de Josep Maria Contel per a aquesta nova sessió d'espiritisme fotogràfic no podia ser més encertada, no solament per la faceta de fotògraf i per la demostrada experiència en les immersions a pulmó en arxius documentals, sinó també perquè forma part, des del meu punt de vista, d'un minúscul grup d'exploradors del que és urbà, en aquest cas de Barcelona, que han rescatat d'un immerescut oblit històries de tota mena que al capdavall permeten que els llocs on vivim no siguin impersonals, sinó que ens enamorem d'ells.

Probablement Medir, pagès de la Collserola del segle IV, no sigui més que una llegenda, però la celebració de la seva festivitats, en commemoració del seu suplici cristià, és una cosa indiscutiblement arrelada des del segle XIX, i ara, gràcies a llibres com aquest, també inoblidable. Felicitats per això.

RAMÍREZ / ARXIU PARRÒQUIA DE SANT MEDIR

Introducció

SANT MEDIR: FAVES, CARAMELS I ROMEUS

Josep Maria Contel, periodista i historiador

En la Festa de Sant Medir convergeixen dos fets cabdals. El primer, el miracle de les faves que Medir plantava quan va passar el bisbe Sever, crescudes miraculosament, i que acabà amb el martiri del sant a *Castrum Octavianum* (Sant Cugat del Vallès) el 303, en plena persecució cristiana de Diocleciana. El segon, la promesa de Josep Vidal Granés, a finals de la dècada del 1820, quan, arran d'un fet luctuós que va patir, decidí anar a l'ermita a donar les gràcies al sant repartint «caramels» entre la mainada del seu veïnat.

Fruit de tot plegat, la romeria d'en Vidal a poc a poc va anar agafant empenta, primer, entre familiars i amics,

i després estenent-se per altres pobles del pla de Barcelona, on es crearen les primeres colles i més tard se n'hi anaren afegint d'altres dels mateixos territoris o de col·lectius diversos que donaren forma a l'aplec.

Una trobada de la qual el *Diario de Barcelona* del 4 de març del 1853 ja feia una ressenya tot dient que «Segun costumbre de todos los años, una caravana de mas de trescientas personas, pocas de ellas á caballo y las demas á pié, precedidas de un pendon y acompañadas de las correspondientes bandas de música atravesaban [...] las montañas [...] viniendo [...] de la ermita del glorioso mártir [...]», un relat que dibuixa com era aquella festa a mitjan segle XIX.

D'aquella època és la colla L'Antiga de Sant Medir, fundada el 1861. Encara que no és l'única que té més de

AUTORIA DESCONEGUDA / AMIDG

PLAÇA DE LESSEPS

A la pàgina anterior, la plaça de Lesseps a la dècada del 1900 amb motiu de la diada de Sant Medir. Es veu una barreja de tramvies i carruatges de romeus, just davant de la cotxera del tramvia construïda el 1872 arran de l'obertura de la línia que enllaçava el pla de la Boqueria amb aquesta plaça.

BANDERER

Diada de Sant Medir el 3 de març del 1910 davant de l'ermita de Sant Medir, a la vall de Gausac, dins del terme municipal de Sant Cugat. El banderer d'una de les colles participants, en primer terme, es troba rodejat de romeus, excursionistes, passavolants i badocs.

FREDERIC BALLELL MAYMÍ / AFB

cent anys; l'acompanyen Unió Graciencia, Humorística i La Llibertat Graciencia, que són les colles veteranes actuals. Malgrat tot, en aquest període de més de 150 anys, s'han creat un gran nombre de colles que han perdurat més o menys temps. Són colles que han estat l'aixopluc dels romeus i romeves, i des de les quals han mantingut viva la tradició.

Però la festa també són les persones que, durant dècades, s'han aplegat a l'ermita el dia de l'aplec o les que any rere any la viuen als carrers dels diferents barris on les colles de Sant Medir fan les seves desfilades, agafant caramels –abans eren un grapat, ara són bosses plenes–, que els més intrèpids plegadors atrapen enmig dels camions, carruatges o cavalls durant el matí o en la desfilara unitària del vespre.

Com totes les festes, aquesta també s'ha anat adaptant als nou corrents, als temps que es viuen, en molts aspectes, fins al punt d'anar-hi afegint diferents activitats més o menys lúdiques, com ara àpats o excursions o actes més protocol·litzats: el concurs del cartell, el pregó, el traspàs de la bandera i les trobades i homenatges als diferents monuments relacionats que hi ha escampats o a l'ermita, entre d'altres. Aquestes activitats permeten cohesionar els membres de les diferents colles en un col·lectiu més ampli i heterogeni que diversifica la festa i li permet créixer.

Alhora, la festa també reivindica la seva memòria, la seva història, recuperant i fent valdre documents de tota mena per conèixer i donar a conèixer aquesta història que de vegades pot semblar inversemblant, en què les faves, els caramels i els romeus són els protagonistes.

Aplech de St. Medi

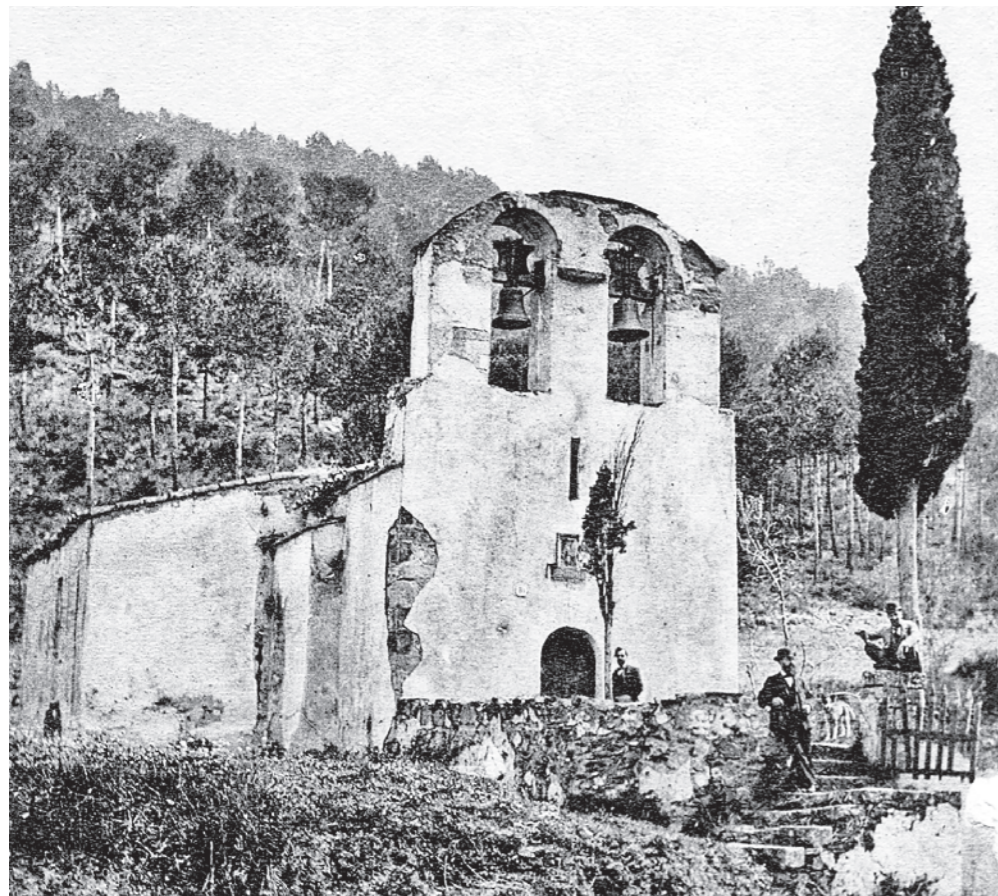
L. Roisin, fot. Barcelona

UNA FESTA POPULAR

Entre el pla de Barcelona i Sant Cugat

Des d'antic, la Festa de Sant Medir ha estat una celebració molt popular i important, no solament per la quantitat de romeus de les colles i convidats que hi prenien part, sinó per la gran quantitat de barcelonins i altres forasters que també aplegava. Eren persones de totes les classes i oficis que el 3 de març es desplaçaven fins a Collserola amb tota mena de carruatges de cavalls, vehicles de motor, el tramvia de la Rabassada, el funicular del Tibidabo, taxis, cotxes de lloguer o a peu. Gairebé tots ells anaven amb cistells de menjar i beure per fer un àpat sota els pins i una visita al sant. La gentada ocupava camins i esplanades amb els seus estris i s'entregava al ball i al cant tan aviat se sentien els primers compassos dels pianos de maneta. Com els romeus, els altres festers ocasionals baixaven a mitja tarda per gaudir de les darreres desfilades de les colles pels carrers de Gràcia i plegar algun grapat de caramels per portar a casa, mentre els romeus esgotaven les darreres hores en festes de gala tornant a menjar i ballar, sobretot en els salons de les societats graciencques, de Sarrià o de Sant Gervasi tot donant gràcies al sant.

L. ROISIN (ED.) / AWDG - FONS CLUB EXCURSIONISTA DE GRÀCIA

AUTORIA DESCONEGUDA / ARXIU CONTEL

ERMITA DE SANT MEDIR

L'ermita de sant Medir a començaments de la dècada del 1900. És una construcció d'estil romànic ja documentada l'any 986 i essència de la festivitat de Sant Medir des de fa segles. Fruit de la devoció que sentia per aquest sant, Josep Vidal Granés inicià el 1830 el seu romiatge de gratitud.

JOSEP VIDAL GRANÉS

A la pàgina del costat, a la dreta, la bandera de la primera colla de Sant Medir, fundada pel forner Josep Vidal Granés. A l'esquerra, el quadre que representa el sant sembrant les faves mentre un àngel porta la palma del martiri i la corona de santedat, brodat el 1848 per Dolors Vidal i Roig i dedicat al seu pare.

JOSEP MARIA CONTEL / ARXIU CONTEL

